

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	9
<i>Розділ 1. Стрибок віри</i>	17
<i>Розділ 2. «Добрий трунок, цей Bass»</i>	29
<i>Розділ 3. За команду</i>	53
<i>Розділ 4. Привіт, Ніккі!</i>	70
<i>Розділ 5. Влада — народу</i>	89
<i>Розділ 6. Ніколи не припиняйте вчитися</i>	103
<i>Розділ 7. Пригода з Peroni</i>	124
<i>Розділ 8. Справа часу</i>	152
<i>Розділ 9. Не скидайте обертів</i>	173
<i>Розділ 10. Продаж</i>	191
<i>Розділ 11. Подальші події</i>	202
<i>Розділ 12. Випробування пінтою</i>	209
<i>Додаток. Мистецтво пивоваріння</i>	214
<i>Подяки</i>	218
<i>Бібліографія</i>	220

Вступ

У ДИТИНСТВІ я збирав підставки під пивні кухлі. Зростаючи у 70-х у невеличкому селі поблизу Бертонна, я відчував у горлі присмак хмелю та сірки, коли у суботу вранці їхав велосипедом до Nick's Café по сендвіч із беконом — той запах називали «бертонським букетом». Порівняно з ХІХ століттям, коли тут виробляли чверть усього британського пива, місто підупало, але воно все одно лишилося пивоварним — батько перевіз нас сюди, коли компанія British Tyre and Rubber (ВТR) відрядила його відкрити нову фабрику. Тато був інженером, аналітичним і точним, і досконало знався на виробництві гуми; мама була дуже компанійською — улюбленою всіма вчителькою та душею місцевого театрального гуртка. Ми жили у Марчингтоні, селищі поблизу Бертонна, де було не більше тисячі мешканців, а моя школа була в Уттоксетері.

Це був край броварень Bass, Marstons та Ind Coore, де варили пиво на жорсткій бертонській воді — вона надавала йому характерного хмільного присмаку. Пізніше я дізнався, що на цеховому жаргоні фраза «бертонізувати воду» означала додати в неї сульфат кальцію та гідрокарбонати — так виходила жорстка, «суха» вода, яка підкреслювала солодкавий присмак хмелю. Взимку з бертонських броварень виходило так багато пари, що утворювалися хмари, з яких падав хмільний сніг. Тоді я всього цього не знав — мені було десять, і я ганяв Стаффордширом на в'елику, встрявав у халепи та виплутувався з них завдяки добре підвішеному языку. Не знаю, чому я почав

збирати підставки під кухлі, обвішуючи ними стіну у своїй кімнаті. Мабуть, щось таке в них було.

Компанія більше не потребувала послуг мого батька, і ми перебралися до Ганбері — селища, меншого за Марчингтон. Коли мені було дванадцять, я разом із друзями познайомився з милою парою — Роном і Мін. Вони керували готелем Cock, у задній кімнаті якого ми часто грали в пул і попивали сильно розбавлений шанді. Минали місяці, і Рон та Мін потроху збільшували частку пива у напої, тож коли мені виповнилося чотирнадцять, я вже міг подужати пінту. То були чудові часи: за 20 фунтів я купив старий мотоцикл Honda — якого називав «Дідом», — мої приятелі полагодили його, і я, не маючи посвідчення, їздив до свого найкращого друга Майка Фенвіка. Відтоді минуло сорок років, і тепер Майк розважає дітей історіями про старигана Міллера, що замолоду підрулював до його будинку на старій тарадайці, на яку навіть не мав прав. Я грав у баскетбол за школу, але мене завжди відправляли на лаву, бо фолити дозволялося тільки п'ять разів. Я пробився в основний склад футбольної команди, компенсуючи вроджений брак таланту надмірною енергійністю. Також я доволі серйозно займався крикетом у намаганнях опанувати цю чудову гру. Я ніколи не сидів удома, постійно вештався містечком разом із Діко, Тайні, Брюсом і Веллі — ми курили сигарети у сараях і вигадували історії про те, які ми круті, чи про те, якій із двох сільських дівчат ми подобалися більше. За підручниками мені не сиділося: домашнє завдання я робив абияк пізніми вечорами, поки на фоні у програмі Джона Піла гримів панк.

Коли мені було тринадцять, батько покинув родину. Звільнення сильно по ньому вдарило, до того ж він був інтровертом і дуже скрупульозною людиною, і, можливо, йому здавалося, що він жив у тіні своєї популярної та ефектної дружини. Я не знаю і, власне, ніколи не хотів знати, що сталося; кожна історія завжди має дві сторони, і мені ніколи не кортіло дізнатися жодну з них. Батько з'їхав і перші кілька місяців

навідувався до нас на вихідних. Якось у суботу він приїхав і сказав, що поведе мене та мого молодшого брата Пітера на домашню гру «Ноттінгем Форест» проти «Челсі». Мені було тринадцять, але навіть тоді я знав, що це погана ідея. Він сказав, що купить квитки на стадіоні.

— Та, у тебе не вийде. Ти не уявляєш, що там робитиметься. Ми просто туди не потрапимо.

Він не захотів слухати. Ми приїхали на «Сіті Граунд», і, ясна річ, біля входу між ультрасами обох команд точилася запекла сутичка: фанати духопелили одне одного велосипедними ланцюгами та кийками, а в полісменів летіли пляшки. Таким був футбол у 70-х. Звісно, нам не вдалося навіть підступитися до каси — власне, пускати двох хлопчаків до такого побоїща було божевіллям. Коли ми їхали додому, я перший і єдиний раз у житті накричав на батька — я виливав на нього усе своє невдоволення та образу; далось знаки й те, що я підтримував маму. Отак усе і закінчилося. Він висадив нас і більше не повертався. До кінця його життя я більше його не бачив.

Озираючись у минуле, гадаю, що розлучення батьків подарувало мені незалежність, яку я вже й так мав. Розлука з батьком залишила невитравний слід: довгий час — можливо, до кінця життя — я метався від думки «та пішов ти» до бажання зробити так, щоб він мною пишався, навіть якщо його немає поруч. Перший рік-два мамі самій було доволі важко нас виховувати. Коли мені було п'ятнадцять, вона на кілька тижнів відвезла Пітера у Гернсі до своєї найкращої подруги. Я лишився сам удома у Ганбері. Вона дала мені 100 фунтів на їжу та сказала, що, якщо зголоднію, у серванті лежать консерви. Коли вона повернулася та зазирнула у сервант, той був порожній.

— Ти з'їв усі консерви, — сказала вона. — На що ти витратив 100 фунтів? Не на їжу, правда ж?

Звісно ж, вона мала рацію. Ті кілька тижнів я харчувався консервами, перебиваючись бутербродами, а гроші пускав на пиво та сигарети. І, звісно ж, влаштував вечірку. Про неї вона

довідалася, коли помітила під сидінням унітазу сигаретний попіл. Вона побачила його наступного дня після повернення і пішла на кухню, де я смажив яєшню.

— Тут була вечірка? — вимогливо запитала вона, йдучи прямо до мене.

— Звідки ти знаєш? — тремтячим голосом сказав я.

— Просто знаю.

— А якщо так?

На це вона відказала:

— Дівчата були?

— Можливо.

— Дам тобі кілька порад, — сказала вона. — По-перше, будь з ними милим. По-друге, вдягай презерватив. По-третє, ніяких малоліток. По-четверте, ніколи не хизуйся перед своїми друзями. По-п'яте, лишай їх задоволеними.

Ці поради я передав усім моїм синам і сподіваюся передати їх і онукам.

На цьому вона вийшла з кухні. Озираючись у минуле, я розумію, що для мене та Пітера їй доводилося бути водночас і мамою, і татом, і вона збіса добре з цим упоралась. Ми були не подарунок, я та Пітер, — завжди билися, завжди у щось устрягали. Пригадую, як одного разу до мами на вечерю завітав наш шкільний учитель математики, а в той час Пітер потайки разом із друзями попивав сидр. Він непевним кроком піднявся у кімнату, йому було дуже кепсько. Пітер не міг утримати випите, але йому вдалося вчасно відчинити вікно, і він виблював у нього. На жаль, внизу стояла автівка вчителя. Вийшовши з будинку, він поглянув на машину і сказав:

— Ого, пані Міллер. Пташки у цих краях ще ті збитошники.

Я ледь не надірвав живіт від сміху, а мама побігла нагору, знайшла винуватця і потягнула його вниз мити машину вчителя.

Мама не змінилася й донині. Вона живе неподалік у містечку для пенсіонерів разом зі своїм другим чоловіком Майком — дуже хорошим хлопцем, за якого вона вийшла через

десять років після розриву з батьком. Вона досі душа вечірок, керує місцевим крокетним клубом і організовує карткові вечори. А як щодо мене? Мені п'ятдесят сім, живу на південному узбережжі разом із дружиною Ем, троє наших дітей уже повиростали і торують собі шлях у світі. Зараз мені здається, що життя — це магія, як пивоваріння, алхімія з інгредієнтів, наполегливості, особливих митей, терплячості й витримки. Іноді в житті щастить, і будь-який пивовар скаже вам, що у відкритті нового смаку певну роль грає удача, проте нею воно не обмежується: потрібно старанно працювати, слухати, вчитися, прагнути та ділитися.

У 2015 році я був виконавчим директором відносно нішевої, проте надзвичайно успішної броварні під назвою Meantime. Вона знаходиться у Гринвічі на південному сході Лондона і була дітищем блискучого пивовара Алістера Гука, який відкрив її на зламі тисячоліття. Алістер багато досягнув і варив справді чудове пиво, але у 2011 році разом з акціонерами збагнув, що їм потрібні зміни. Справа не приносила належних прибутків, не розширювалася і не могла виконати ті нечисленні замовлення від локальних і нелокальних продавців алкоголю*, які отримувала. Після двадцяти п'яти років у сфері корпоративного пивоваріння, попрацювавши на традиційну британську броварню Bass і світового гіганта SAB Miller, я вирішив ризикнути — спуститися зі «слизького стовпа» корпоративного життя і приєднатися до маленької бунтівної броварні на посаді виконавчого директора. Всього за чотири роки, силами справді фантастичної команди, ми поставили її на ноги та продали корпорації SAB Miller. До продажу доклала руку

---

* У сфері збуту алкоголю продавці поділяються на локальних і нелокальних. Під локальні підпадають усі заклади, де покупці можуть споживати алкоголь на місці: паби, бари, клуби, ресторани. До нелокальних належать роздрібні точки, де споживачі можуть купити алкоголь з собою: винні магазини, супермаркети, крамниці, дрібнооптові склади.